

SICAKLIĞI KORUMAK

Karanlıkta üşümek için

yazardan...

Uzun zamandır bir cevap arıyordum ve sonunda fark ettim: cevap, sıcaklıktı.

Yıllar ötesinden ulaşan bir mektubun sıcaklığı... Dayanabileceğin bir omuzun sıcaklığı... Yanında olanların ellerinin izini taşıyan eşyaların sıcaklığı... Acıyla ve kayıpla yazılmış olsa bile bir hikâyenin sıcaklığı... Ölümün ötesine geçen sanatın sıcaklığı...

Ben bir yazar gibi yazmıyorum. Kelimeler yok olduğunda her şeyin çok çabuk silinip gitmesinden korkan bir insan gibi yazıyorum. Belki de bu yazdıklarım sadece bir deneme: anı biraz olsun durdurmak, henüz canlıyken tutup ısıtmak için bir çaba.

Eğer bu sayfaları açarsanız, bırakın onlar size bir metin değil, bir sohbet olsun. Nasıl beni ısıtırlarsa, sizi de öyle ısıtsınlar.

İÇİNDEKİLER

MANİFESTO <i>Bu sayının sesi — “sıcaklığı korumak” üzerine</i>	-02-
GÜZEL UZAKLAR, BANA ZALİM OLMA <i>Çocuk şarkısının yetişkin bir umuda dönüşmesi</i>	-04-
SAVURGAN OĞLUN DÖNÜŞÜ <i>Rembrandt ve ezeli seçim: affetmek mi, yargılamak mı?</i>	-06-
MUMUN FELSEFESİ <i>Dua, hafıza ve sessizliği buluşturan ateş</i>	-08-
OMUZLAR <i>Yükü taşıdığımız ve dayanak aradığımız yer</i>	-10-
KAN VE TAŞ <i>Aziz Vasil Katedrali’nin hikâyesi: acımasızlıktan doğan güzellik</i>	-12-
KENDİMİZİ ONDA BULDUĞUMUZ KADIN <i>Anna Karenina</i>	-14-
SON DİKİŞ <i>Giorgio Armani: tarzın ve sessizliğin öğretisi</i>	-16-
MEKTUPLARIN ROMANTİĞİ <i>Kâğıdın, duyguları hafızadan daha uzun süre saklaması</i>	-18-
PUŞKİN VE GONÇAROVA: AŞK ÖLÜME DEĞER MİYDİ? <i>Düello, tutku ve cevapsız kalan soru</i>	-20-
AYNA. İÇE DOĞRU BAKIŞ <i>Yansıma olarak ritüel ve sınav</i>	-22-
FAŞİZM: ÇIĞLIĞA DÖNÜŞEN SES <i>Bir fikrin nasıl karanlığa sürüklendiği üzerine</i>	-24-
KARANLIKTAN SONRA — IŞIK <i>En derin gecenin bile şafağa kavuştuğunu hatırlatan bir çağrı</i>	-26-

MANİFESTO

Sıcaklığı korumak — sonbaharın içimize yerleşmesine izin vermemek demektir

Bırak yapraklar toprağa düşsün, bırak hava saydamlaşıp soğusun, bırak yağmur cama vursun — ama kalp yanmaya devam etmeli.

Sıcaklık ayrıntılarda gizlidir:
Sabah dışarı çıktığında ıslak yaprakların kokusunda;
Cami buğulanmış bir pencerede;
Kapı ardında sessizlik varken, yatağın yanında yanan mumda;
Yağmurun gürültüsünün içinden duyulan bir seste.

Dünya bize bırakmayı öğretir.
Sonbahar ise bunu en hızlı öğreten mevsimdir.
Dünün yeşili bugünün sarısına döner, yarınsa yok olur gider.
Ve sanki her şey bizden uzaklaşıyormuş gibi gelir;
tutmanın, saklamanın bir anlamı kalmaz, çünkü sonunda her şey kaybolur.

Ama sıcaklık — inatçıdır.
Bir fincan çayın içinde kalır, tanıdık bir bakışta gizlenir,
ömür boyu hatırladığımız bir şalın kokusunda yaşar,
yıllar boyunca defalarca açıp okuduğumuz bir mektupta sürer.

Sıcaklığı korumak — ölümlü olduğumuzu kabul etmek, ama yine de ateşi taşımaya gücümüzü bulmaktır. Tıpkı mağarada rüzgârdan alevi koruyan ilk insan gibi. Ve bizlerin her biri bu ateşi taşır — sözlerde, işlerde, dokunuşlarda.

Belki de sonbahar bir son değil, bir hatırlatmadır: En önemli şey her zaman içeridedir. Ve eğer kendi sıcaklığını koruyabilirsen, başkalarını da ısıtırsın.

Sıcaklığı korumak — hayatta kalmak demektir.

GÜZEL UZAKLAR — BANA ZALİM OLMA

Çünkü biz geleceği hep sert bir sınav gözetmeni gibi gördük. Bizi deneyecek, hazırlıksız yakalayacak sandık. Oysa gelecek bambaşka olabilir. Belki de bugün içimizde sakladığımız sıcaklığın devamıdır.

Sıcaklık — işte bugünü yarına bağlayan şeydir. Elini tutan ellerin sıcaklığı. Zamanında söylenmiş sözlerin sıcaklığı. En uzun gecede bile sönmeyen umudun sıcaklığı.

Meğer o çocuk şarkısı, aslında büyüklere yazılmıştı. Bize en önemli şeyi hatırlatıyordu: korkudan kaçma, ona adını ver.

Yüksek sesle söylemek, “bana zalim olma” demek... Bu zayıflık değil, güçtür. Henüz gelmemiş olana iyilik dilemektir.

Ve belki gelecek gerçekten buna bağlıdır. Soğuyan dünyada içimizdeki ateşi koruyup koruyamayışımıza...

Bu sözleri çocukken duyduğumuz bir şarkıdan hatırlarız. O zaman kulağa hafif, neşeli gelir; oyun gibi. Hep bir ağızdan söylenir, yüzlerde gülümseme olurdu. Anlamını pek sorgulamazdık. Ama büyüdükçe, o basit cümle adeta bir kehanete dönüşür.

“Güzel uzaklar, bana zalim olma.”

Aslında geleceğe yöneltilmiş en saf dileğimiz değil mi? Yaşarız, plan yaparız, adımlar atarız... Ve içimizden hep aynı fısıltı geçer: gelecek çok soğuk olmasın. Ellerim boş kalmasın. Bugün koruduklarım yarına da taşınsın.

Gelecek her zaman ürkütür. Sonbahar gibidir: sisli, belirsiz, kaypak. Dışarı çıktığında bilemezsin; yağmur mu yağacak, güneş mi açacak.

Yine de ona doğru yürürüz. Ne olacağını kestiremesekte, umutla yaklaşırız. Belki karşımıza bir düşman değil, dost çıkar.

Uzağa boş ellerle değil, mevsimler boyunca taşıdığımız bir alevle gidip gidemeyeceğimize.

Güzel uzaklar aslında burada, şimdi başlar.
Soğuk bir akşamda içilen bir bardak çayda.
Sonunda göndermeye cesaret ettiğin bir mektupta.
Islak kaldırımlarda atılan bir adımda, bilirsin ki yarın yine gelecektir.

Ve bugün içindeki sıcaklığı koruyabilirsen, yarın sana zalim olmayacaktır.

SAVURGAN OĞLUN DÖNÜŞÜ

Ermitaj'ın salonlarında hep bir uğultu vardır: ayak sesleri, rehberlerin anlattıkları, kıyafetlerin hışırtısı. Ama bu tablonun önünde — sessizlik. İnsanlar yaklaşır, yüzleri değişir. Burada uzun konuşulmaz. Çünkü burada herkes hissederek kelimeler yetmez.

Savurgan Oğlun Dönüşü.

İsmi neredeyse sıradan gelir; sanki okulda işlenen bir İncil hikâyesi gibi. Ama karşısına geçtiğinde anlarsın: bu bir öykü değil. Bu bir itiraf. Bu, hayatı boyunca acılarla yoğrulmuş bir ressamın son nefesidir. En son geriye kalan, asıl önemli olan şeydir.

Oğul dizlerinin üzerinde durur. Ayakları çıplak, yıpranmış, biri parçalanmış sandalet içinde. Üzerinde yırtık pırtık giysiler; ama onda ne kahramanlık ne zafer vardır. O bir kahraman değil, sınırına dayanmış bir insandır. Daha fazla yürüyememiş, babasının göğsüne kapanmıştır. İstemiyor, dile getirmiyor — sadece dönüyor.

Ve baba ona eğilir. Elleri oğlunun sırtına iner. Bakarsın ki bu eller aynı değildir. Sol eli — güçlü, ağır, bırakmayan bir erkek eli. Sağ eli — ince, narin, neredeyse kadın eli gibi, şefkatle okşar. Rembrandt bunu bilinçle yapmıştır. Çünkü bağışlama hep ikilidir: hem sertlik hem yumuşaklık, hem güç hem merhamet. Onların birleşiminde gerçek kabul vardır.

Arka planda gölgeler. İçlerinden biri öne çıkar: ağabey. Duruşu sert, bakışı soğuktur. Yan tarafta durur ama içinde sevinç yoktur. Onda huzursuzluk, kıskançlık, küçümseme vardır. O, eve dönen kardeşin değil, evde kalanın yüzüdür. Bu tabloyu sertleştiren de onun bakışıdır. Çünkü Rembrandt burada yalnızca eve dönüşü değil, insanın içindeki çelişkiyi de gösterir.

Rembrandt bu tabloyu hayatının sonunda yaptı. Her şeyini kaybetmişti: eşini, çocuklarını, parasını, dostlarını.

Yalnız kalmıştı; yoksulluk ve karanlık içinde. Ama tam da bu karanlıkta ışığı resmetti.

Her şeyi sildi: mimariyi, manzarayı, ayrıntıları. Sadece elleri, sarılışı, ışığı bıraktı. Çünkü sonunda anladı: önemli olan yalnızca buydu.

Ve tabloya baktığında anlarsın, oradaki savurgan oğul yalnız değil. Orada Rembrandt'ın kendisi var. Kendi dönüşü — Tanrı'ya, kendine, sanata. Ve aslında bu hepimizin dönüşü. Çünkü her birimiz hayatımızda defalarca geri döndük: eli boş, başı eğik. Ve her birimiz o seçimle yüzleştik: affetmek mi, yoksa sırt çevirmek mi?

Bu tabloda, sanatta çok nadir rastlanan bir şey var: sessizlik. Sözlerden güçlü bir sessizlik. Sana der ki: seni zaten bekliyorlardı. Hatta kendinden önce.

“Savurgan Oğlun Dönüşü” XVII. yüzyıl Hollanda'sını anlatmaz. Bu tablo evi anlatır. Odanın sıcaklığını, küçük bir masayı, çok şey kaybettikten sonra asıl değerli olanı: ışığı, sevgiyi, affı.

Ve bu yüzden tablonun önünde hep sessizlik hâkimdir. Çünkü o sessizlikte herkes aynı şeyi duyar: Dönebilirsin. Seni kabul edecekler. Seni affedecekler.

Self-portrait by Rembrandt
Görsel açık kaynaklardan alınmıştır

«Unequal marriage» Vasili Pukirev
Görsel açık kaynaklardan alınmıştır

MUMUN FELSEFESİ

Mumun ışığı — insanın kendisi için bulduğu en basit ve en kırılgan ışıktır. Belki de tam da bu yüzden en kıymetli olanıdır.

Birinci Dünya Savaşı'nın cephelerinde, toprağın obüslerle sarsıldığı siperlerde askerler dizlerinin üstünde dua ederdi. Elllerinde bir mum olurdu; küçücük bir alev yüzlerini aydınlatır, dudaklarında dualar olurdu. O ışık, gökle evi, annesiyle kilisede mum yakan bir çocuğun kalbini birbirine bağlardı. Savaş şehirleri yıkıp geçti, insan hayatlarını aldı, ama o küçücük alevi söndüremedi.

Mum hiçbir zaman sadece bir ateş olmadı. Hep daha fazlasıydı: yolculukta, duada, vedada insana eşlik etti. Bugün hâlâ hayatımızın en önemli törenlerinde baş köşede durur.

Bir düğünde, kaderlerini birleştiren çifte rahip mum uzatır. İki ayrı alev yan yana durur, birlikte parlar. O ışık, ortak yolu seçen iki insanın işaretidir: hem karanlıkta hem ışıktaki yan yana yürüme sözü. Mum orada bir süs değildir; bir tanıktır. Hatırlatır ki sevgi sadece sevinç değil, sorumluluk ve sadakattir. Ama aynı zamanda ışıktır, yolu aydınlatandır.

Bugün biz de mum yakıyoruz. Ne siperlerde, ne yıkılmış şehirlerde... Belki yalnızca kendi sessizliğimizde. Biraz olsun toparlanmak, içimizi yatıştırmak, hafiflemek için. Mum küçücük bir şeydir; ama yanarken bizi kendimize döndürür.

Mum yanar, küçülür. Yaşar, çünkü kendini tüketir. Ve bu bir trajedi değildir — onun anlamıdır. Tıpkı ardında sıcaklık bırakan bir insan gibi. Mum bittiğinde geriye karanlık kalmaz; ışığın hatırası kalır.

Elektrik ışıklarıyla, ekranlarla, şehirlerin parıltısıyla çevriliyiz. Ama gerçek olanın sembolü hâlâ mumdur. Çünkü o sadece aydınlatmaz — ısıtır. Hatırlatır: içimizde yanan her şey, verilmek içindir. Yok olmak için değil, kalmak için.

«Mumlu Yaşlı Adam», Bilinmeyen sanatçı
Görsel açık kaynaklardan alınmıştır

Mumun felsefesi — kırılğanlığında ve fedakârlığında gizlidir. Ne gürültülüdür, ne gösterişli. Ama başka hiçbir şeyin yapamadığını yapar: bizi bizden öncekilere, sevdiğimiz ve uzak olanlara bağlar. Ve belki de bu yüzden insan, en karanlık anında bile hep bir muma yönelir. Çünkü o alevde kendini tanır: kırılğan, savunmasız ama ışık verebilen bir varlık olarak.

OMUZLAR

Omuzları pek düşünmeyiz. Ne kalp gibidir, ne göz, ne de eller. Şiirlerde simgeye dönüşmez, masallara konu olmaz. Ama hayat dediğimiz her şey en çok onların üzerine yüklenir.

Bir omza konan el — bazen binlerce sözden daha çok teselli verir. Omuzlarda çocuk taşınır; böylece sevgi, sorumluluk beden olur. Omuzlarda silah, çuval, yas elbiseleri taşınır. Omuz, sessiz bir dayanak noktasıdır; onsuz ayakta kalmak imkânsızdır.

Dilde de omuz çoktan sembol olmuştur. “Geniş omuzlar” — gücün, dayanıklılığın ifadesidir. “Zayıf omuzlar” — kırılganlığın, yük kaldıramayışın simgesidir. Omuzlara aile, devlet, çağların yükü yüklenir. Çoğu zaman omuz, insanın dünyayı ne kadar taşıyabildiğini gösterir.

Tarih ve kültürde de omuz, bedenden daha fazlasıdır. Antik heykellerde kahramanların omuzları merkezdedir: Gladatörler, askerler... Orada omuz, cesaretin ve gücün simgesidir. Bizans ikonlarında Mesih’in omzu, çarmıhı taşıyan askerin omzu... Askerin omzu, arkadaşını sırtlayan bir beden... Her durumda omuz — yalnızca kuvvetin değil, sorumluluğun da sembolüdür.

Sanatta kadın omuzlarıysa farklı bir anlam taşır. Onlar ağırlık değil, güzellik taşır. Romantizm döneminin portrelerinde kadınların omuzları sık sık açıktır; bu, kırılganlığa, masumiyete, sıcak bir saflığa işarettir. Ama bu “hafiflik” bile bir yükür aslında. Gösterilen güzellik de dayanıklılık ister. Açık bir omuz — güven ve cesarettir; ama aynı zamanda en kolay yara alabilecek yerdir.

Gündelik hayatta da omuz sessizdir. Çantalardan, işten, gerginlikten yorulur. Gece olduğunda başın değil, aslında omuzların ağrır; çünkü gün boyu taşıdığın yük oraya çöker.

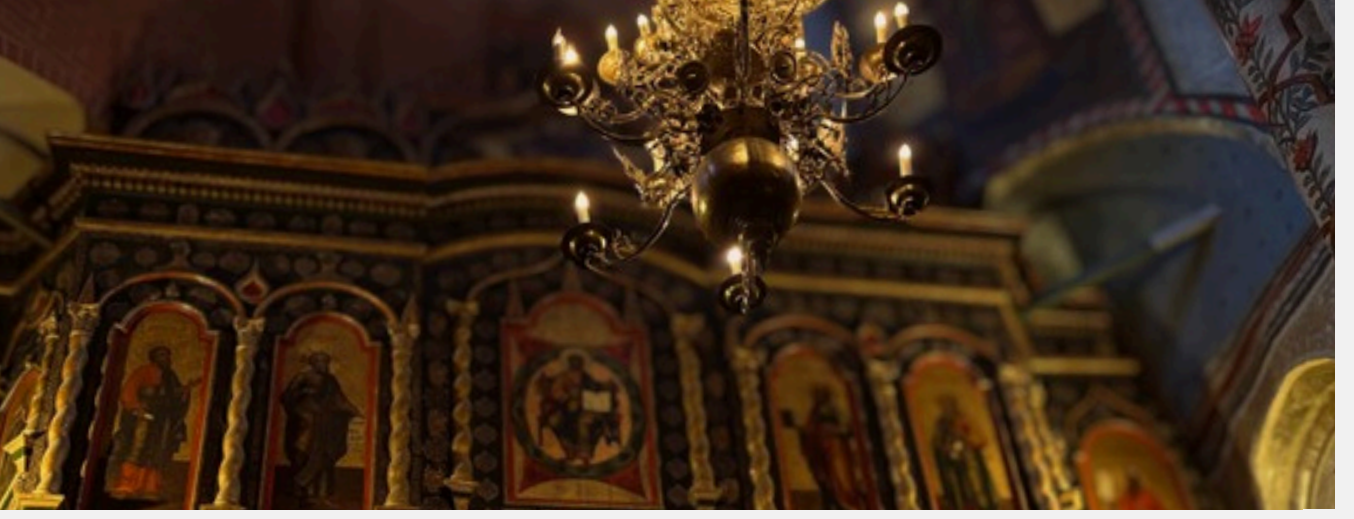
Ama omuz yalnızca yük değil, dokunuşun da yeridir. Başkasının eli orada iz bırakır. Omza yaslanırsın, zor geldiğinde. Omza başını koyup ağlarsın, çekinmeden. Omuz — yalnız olmadığını anlatır. “Omuz vermek” demek, başkasının yükünü sorgulamadan üstlenmektir.

Omuz da kırılabilir. Yıllar olur, insan kamburlaşır, hayatın ağırlığı omuzlara çöker. Anlar olur, “dayan” demek bile imkânsız gelir. Ve işte o zaman anlarız: omuz, içimizdeki en insani yerdir. Ne göz, ne kalp, ne eller... Omuzdur aslında tüm sessizliğimizin saklandığı yer.

Belki de bu yüzden hep başkasının omzunu ararız. Çünkü biliriz: kendi omzumuz artık yetmediğinde, yükü az da olsa paylaşmak gerekir.

KAN VE TAŞ

Aziz Vasili Katedrali'nin Hikâyesi

Aziz Vasili Katedrali bir mucize gibi görünür. Kubbeleri alev dili gibi parlar; XVI. yüzyıl Moskova'sında hiç görülmemiş renklerle yanar. Masal sayfalarından çıkmış gibi duran bu şekiller, bugün şehrin simgesi, gururu. Ama bu güzelliğin ardında sert bir gerçek yatar: katedral kan üzerine inşa edilmiştir.

Kazan seferinden sonra, Korkunç İvan'ın emriyle yapıldı. Resmî sebep Tanrı'ya şükürdü, ama asıl amacı gücün ilanıydı. Moskova'nın kalbine dikilen bu taş çığlık, hükümdarın zafer nidâsıydı: "Biz kazandık." Taş, en gür sesle konuşmalıydı.

Mimarlarla ilgili efsane iyi bilinir: Çar, Postnik ve Barma'nın gözlerini kör ettirmiş, bir daha böyle bir mucize yaratamamışlar diye. Gerçek mi, efsane mi bilinmez. Ama İvan'ın karakterini bilenler için şaşırtıcı değildir. Onun dünyasında başarı hızla cezaya, yetenek köleliğe dönüşürdü.

Bir başka ayrıntı daha var: Katedralin ilk adı aslında farklıydı — "Şefa Katedrali." Vasili Blajenni (Aziz Vasili) yakınlarda yaşar, yalınayak dolaşır, halk için dua ederdi. Ölümünden sonra halk, adını bu katedrale verdi. Çünkü Moskova'da çara karşı gerçeği korkmadan dile getiren tek kişi oydu.

Rivayete göre, bir gün İvan, Vasili'nin sözleriyle sarsılmış, kilisede kan yerine adaletin hatırlatıldığını işitmişti.

XVII. yüzyılda katedrali yıkmak istediler. Kızıl Meydan'daki askerî planlara engel olduğu söyleniyordu. Ama kimse dokunmaya cesaret edemedi. Onu yıkmak, laneti davet etmektir. Hatta Stalin bile tereddüt etti. Yıkımı öneren mimarın görevden alınması, katedralin dokunulmazlığının işaretiydi.

Bugün Aziz Vasili Katedrali sadece bir mimari eser değil. O, kan ve taşın, korku ve inancın, tiranlık ve kutsallığın birleşimidir. İçinde her şey vardır: İvan'ın acımasızlığı, Vasili'nin cesareti, isimsiz ustaların emeği.

«Korkunç İvan ve kurbanlarının gölgeleri», Mikhail Klodt
Görsel açık kaynaklardan alınmıştır

Biz bugün onu bir güzellik simgesi olarak görüyoruz. Ama dikkatle dinlersen, taşların arasında başka bir çağın sesleri duyulur: mahk mların adımları,  eki  sesleri, haykırışlar, dualar. O yüzden katedral sadece bir yapı değil, hafızadır: güzelliğin bedelini hatırlatan bir hafıza.

Ve soru hâlâ önümüzde durur: Acıya inşa edilen bir şeye hayran kalmalı mıyız? Yoksa güzellik, kanla yoğrulmuşsa susmalı mı?

Katedral cevap vermez. O sadece durur. Ve susar.

KENDİMİZİ ONDA BULDUĞUMUZ KADIN

Anna Karenina, Lev Tolstoy'un aynı adlı romanının kahramanı

Onu konuşalı yüzyıldan fazla oldu. Hakkında tartıştılar, yargıladılar, hayran oldular... Ama kimse ondan öylece geçip gitmedi. Anna Karenina, artık sadece bir roman kişisi değil; her kuşağın kadınında ve erkeğinde kendinden bir şey bulduğu bir aynaya dönüştü.

Tolstoy onu sevsinler ya da nefret etsinler diye yaratmadı. Onu, tutkunun ve hayatın yan yana gelmesinin bedelini göstermek için yarattı.

Anna — yarım yaşamayı reddeden bir kadındı. İçinde hâlâ ateş yanarken “örnek eş ve anne” rolünü taşıyamazdı. Seçimini yaptı, bunun yıkıcı olacağını bilse de.

Bir kurban gibi susmadı, gözlerini indirmede. Anna direndi. Onun gücü de buradaydı. Trajedisi “düşmesi” değil, hayata fazlasıyla aç olmasıydı.

XIX. yüzyılın okurları Anna'yı ilk kez gördüklerinde toplum ikiye bölündü. Gelenekçiler Tolstoy'u, evlilik sadakatini bozmakla suçladı. Diğerleri ise Anna'da yeni bir çağın işaretini gördü: kadının artık yalnızca bir aile parçası değil, kendi mutluluğunu seçme hakkına sahip bir birey olduğunu. Roman, dönemin en keskin sorusunu dile getirdi: Kadın kendi hayatını seçebilir mi? Bu seçim yıkımı beraberinde getirse bile?

İşte bu yüzden Anna hâlâ gözyaşı ve tartışma yaratıyor. Kimine göre çocuğunu terk eden bir suçlu, kimine göre ise soğuk bir dünyaya meydan okuyan bir kahraman. Ama ahlak tartışmalarının ötesinde bir tek gerçek kalır: onun dayanılmaz yalnızlığı.

Tolstoy, Anna'nın ölümünü bir doruk değil, bir suskunluk olarak yazdı. Tren, soğuk raylar, bir anlık umutsuzluk... O an Anna ölmekten çok, artık taşıyamadığı tutkularını dünyadan gizledi.

Anna Karenina ölümsüzdür. Çünkü onun hikâyesinde hâlâ aynı soru yankılanır: İnsan istediği gibi yaşayabilir mi, yoksa her zaman başkalarının kurallarına tutsak mı kalır? Aşk, yok olmayı göze almaya değer mi?

Anna ne bir azizeydi ne de bir suçlu. O, fazlasıyla derin hisseden bir kadındı. Ve işte bu yüzden ölümsüz kaldı.

SON DİKİŞ

Giorgio Armani'nin anısına

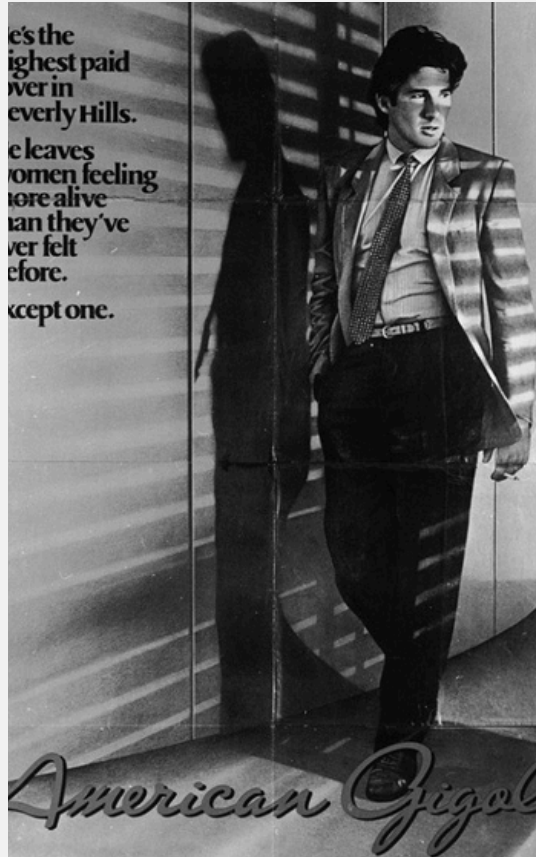
Moda genellikle gürültüyle doğar: ışıklarla, alkışlarla, meydan okumalarla. Ama Giorgio Armani farklı yaptı. Onun devrimi neredeyse sessizdi. Ve işte tam da bu yüzden dünyayı değiştirdi.

Armani'nin yolu podyumdan değil, tıp fakültesinden geçti. Gençliğinde anatomi okudu; kasların nasıl çalıştığını, nefesin nasıl işlediğini öğrendi. Doktor olmadı belki ama bu bilgi onun gizli gücüydü. Sonra bir takım elbise tasarladığında bedeni herkesten iyi anladı. Onun kıyafeti bedeni sıkmazdı, nefes aldırırdı.

Askerlikten sonra vitrin düzenlemeye başladı. Ardından bir terzi dükkânında, kumaşların arasında gerçek yolunu buldu. Yanında Sersi Galeotti vardı. Armani'ye kendine güvenmeyi öğreten, onu sadece iş ortağı değil, ruh arkadaşı olan adam. Galeotti erken öldü; Armani yalnız kaldı. Ama o günden sonra sanki iki hayat birden yaşadı: kendi hayatı ve dostunun yarım kalan hayatı.

Armani takım elbiseyi yeniden düşündü. O güne kadar erkek ceketi bir zırh gibiydi: sert, ağır, katı. O bu zırhı çıkardı. Çizgileri yumuşattı, kumaşları hafifletti, bedeni özgürleştirdi. Armani'nin ceketi sadece şıklık değil, içsel bir güven hissiydi. Onu giyen erkek, gücünü bağırarak değil, sessizce hissettiriyordu.

Hollywood, Armani'nin bu felsefesini dünyaya taşıdı. American Gigolo'da Richard Gere Armani takım elbiseyle görüldüğünde, dünya yeni bir erkeklik simgesi gördü: saldırgan olmayan, ama büyüleyici bir güç. O günden sonra Armani artık sadece bir marka değil, "gerçek bir adamın" sembolüydü.

Armani sık sık şunu söylerdi: “Zarafet, fark edilmek değil; hatırlanmaktır.” Onun stili bağırmasdı, fısıldardı. Ama etkisi kalıcıydı.

Saatlerce kumaş rulolarının arasında dolaşır, ketenin pürüzlü yüzeyine, kaşmirin yumuşaklığına, ipeğin soğuk parıltısına dokunur, “Kumaş insana cevap vermeli” derdi. Onun için kumaş sadece malzeme değil, konuşan bir dosttu. Renk ya da doku seçmez, karakter seçerdi. İşte büyüğü buradaydı: herkesin görmediğini o görürdü.

Ama her sadeliğin bir bedeli vardır. Armani’nin hayatı bütünüyle işe adanmıştı. Aşk, ailesi olmadı. Mutluluğunu hep çalışarak aradı. Çevresindekiler onun hakkında tek bir şey söyledi: disiplin. Bir asker gibi çalıştı, hiç durmadı.

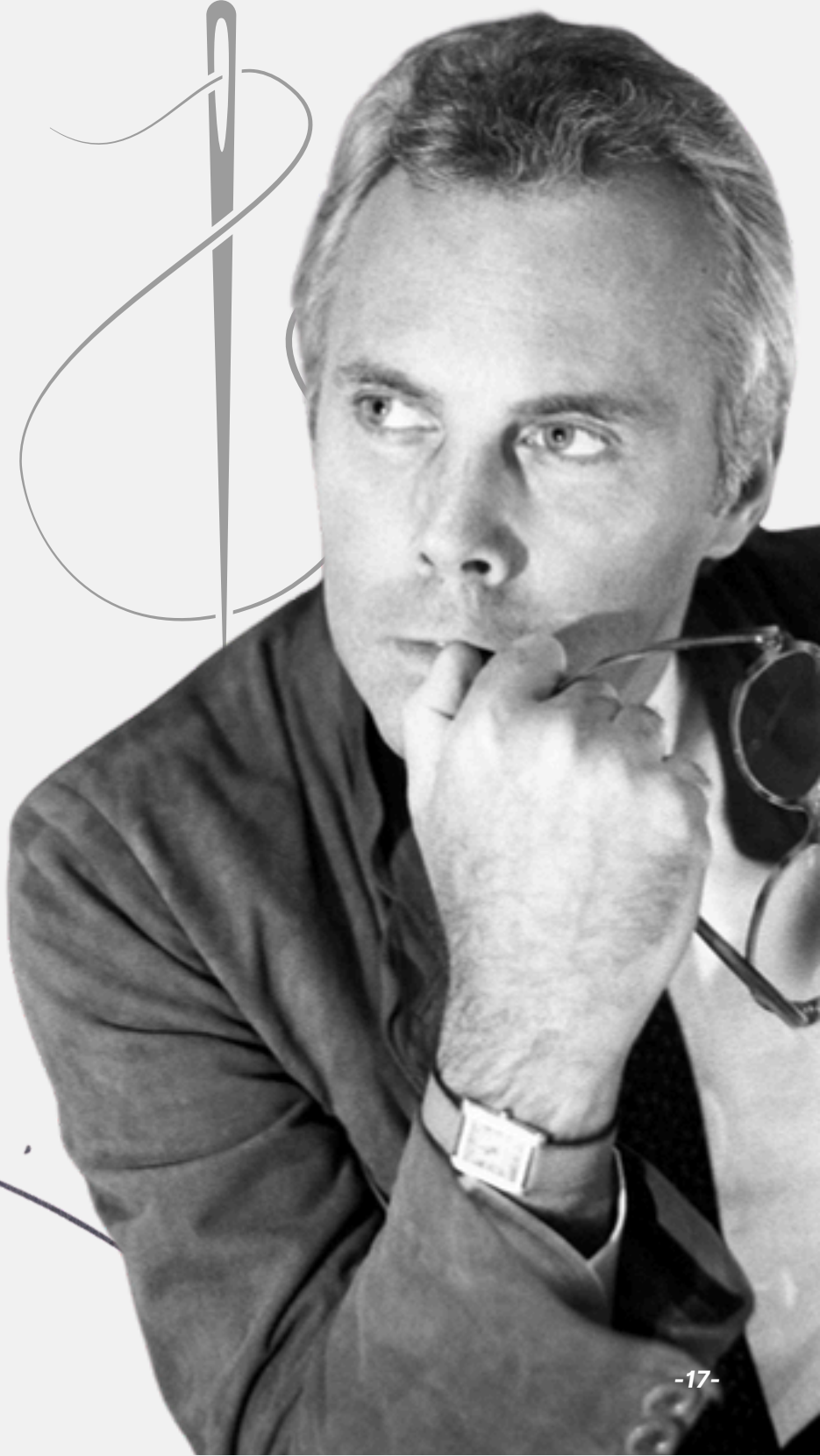
Yine de giysilerinde soğukluk değil, sıcaklık vardı. Kürkü reddetti, “güzellik acı üzerine inşa edilmemeli” dedi. Onun “sade şıklığı” sadece bir tarz değil, bir etik anlayışydı.

Armani moda dünyasında nadir görülen biriydi. Büyük şirketlere markasını satmadı. Hep kendi imzasını korudu. Her dikişte, her çizgide insan eli hissedilmeliydi.

Şimdi iplik koptu. Son dikiş atıldı. Ve belki de en önemlisi budur: son dikiş, kumaşı tutan en güçlü dikiştir.

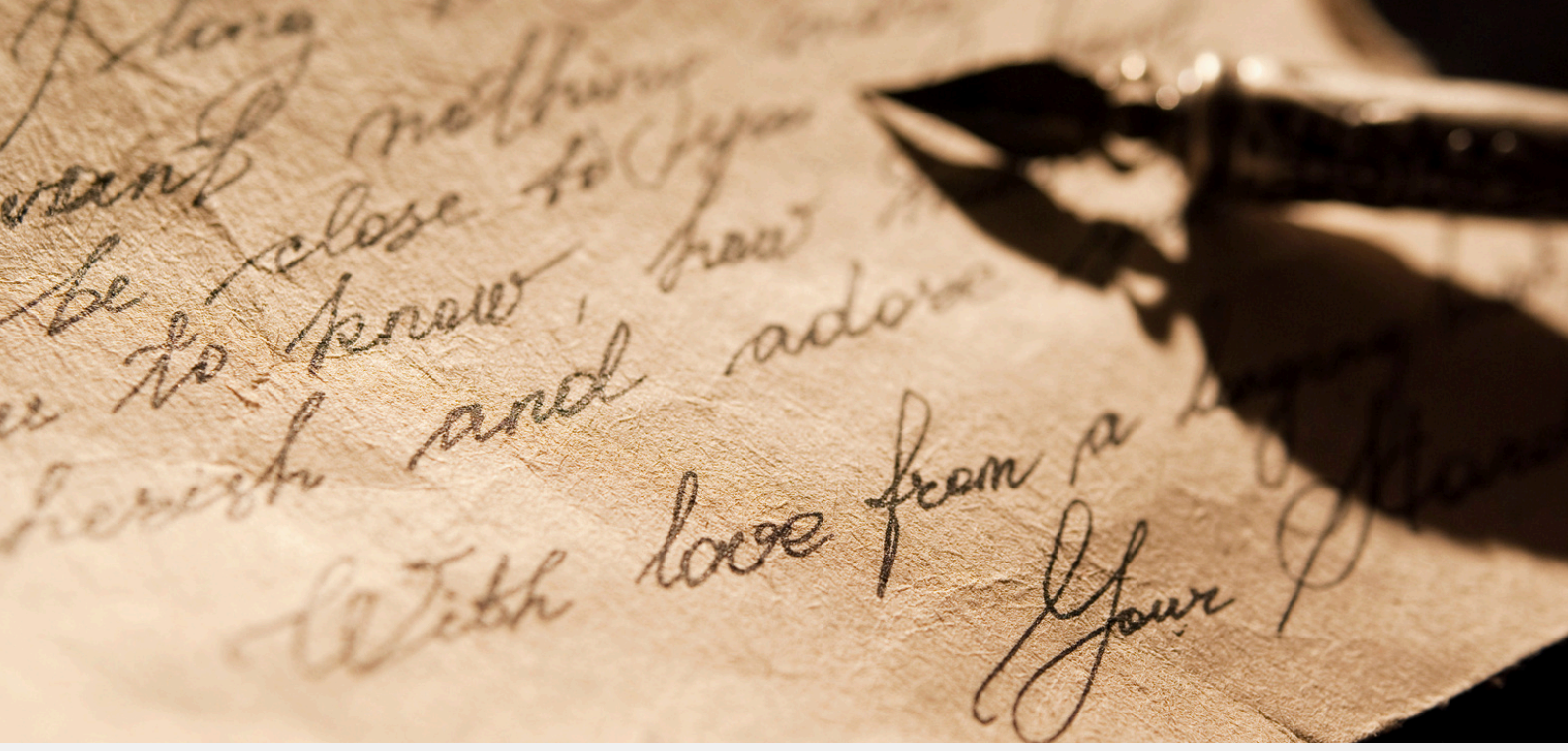
Armani’nin mirası sadece elbiseler değil. O, sessiz bir felsefe bıraktı: güzellik gösterişte değil, duruşta; zarafet sesin yükselmesinde değil, kalıcılığında.

Ve belki de onu anmanın en doğru yolu şudur: Hayatımız da dikilmiş bir elbise gibidir. Ve bir gün iplik koptuğunda, son dikişimizin nasıl görüneceği, kim olduğumuzu anlatır.

Armani

MEKTUPLARIN ROMANTIĞI

Mektup — zamana ait özel bir biçimdir. Aceleyle var olmaz. Eller, kâğıt, mürekkep ister. Yazmak için yavaşlamak, kendini duymak gerekir. İşte bu yüzden mektubun içinde gizli bir büyü, gizli bir romantizm vardır.

Bir mektubu eline aldığında, yalnızca kelimeleri değil, yazarın varlığını da tutarsın. Satırlardaki hatalar, sabırsızlık izleri, aceleyle atılmış bir nokta — hepsi canlı bir insanın dokunuşudur. Mektup, söylenmeyi taşıır. Sessizlikten doğar ve sessizliği bir kap gibi taşıır.

Geçmişte mektuplar çoğu zaman kitaplardan bile değerliydi. Puşkin ile Gonçarova'nın mektupları yalnızca bir aşk hikâyesi değil, bir ruhun tanıklığıydı. Çiçerina'nın satırları bir günah çıkarma gibi, savaş yıllarında yazılmış üçgen kâğıt parçaları duman kokusunu, barut izini, eve dönme umudunu saklıyordu. Mektup, "yaşıyorum" demekti; "döneceğim" demekti. Bazen bir kelime, bir ömürden ağırdı.

Bugünse mektupların yerini hızlı, anlık mesajlar aldı. Ama onlarla birlikte en önemli şey kayboldu: beklemenin ve kelimeyi değerli kılmanın gücü. Mektup, zamanın akışını yavaşlatır, bizi sabretmeye zorlar. Her mektup yalnızca bir metin değil, bir olaydır.

Mektupları saklamak da bir ritüeldi. Kutulara konur, kurdeleyle bağlanır, yıllar sonra açıldığında eskimiş kâğıt kokusuyla birlikte bir duygu da yeniden açığa çıkardı. Onlar, zamanı yeniden yaşatmanın yollarından biriydi.

Mektuplar çoğu zaman konuşmadan daha drşt oldu. Kâğıt, dile getirilemeyenleri sakladı: itirafları, kırınlıkları, arzuları... Mektup, bağırmaz. Mektup, her zaman bir iç döküş, bir günah çıkarmadır.

Ve belki de bu yüzden mektuplar romantiktir. Kalbin yavaşlamasıdır, kelimelerin ağırlığını hissettirmesidir. İçten gelmeyen hiçbir şey mektuba sığmaz.

Hızın ölçüldüğü bir çağda mektup bize hatırlatır: kelimeler ağır olmalı. Bazen bir mektup, kimse beklemede bile yazılmalıdır. Çünkü kimi zaman mektup, adresat için değil, yazan için vardır.

«Mektup» Dazuk Kirill
Görsel açık kaynaklardan alınmıştır

PUŞKİN VE GONÇAROVA

Bir aşk, ölüme değer miydi?

Aleksandr Puşkin ile Natalya Gonçarova'nın hikâyesi çoktan kişisel olmaktan çıktı. Bu artık bir ulusun dramı, içinde aşkın, kıskançlığın, onurun ve ölümün birbirine düğümlendiği bir masal.

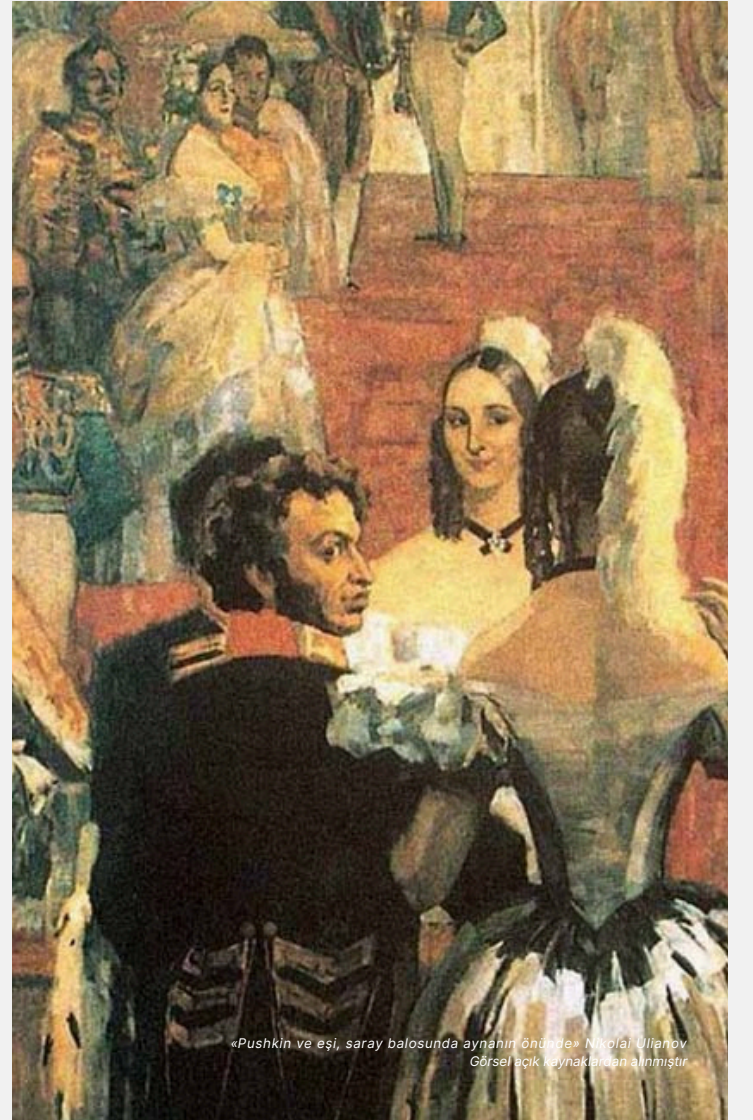
Puşkin'in içinde daima iki insan yaşırdı: Biri özgür ve meydan okuyan; dünyaya kafa tutmaya hazır bir isyankâr. Diğeri kırılğan, evin huzurunu, çocuklarının gülüşünü ve basit mutlulukları özleyen bir adam. Dahiyane yanıyla risk arıyordu, kırılğan yanıyla ise sadece korunmak istiyordu. Onu kıskançlığa sürükleyen yalnızca başkalarının bakışları değil, toplumun da güzelliği dedikoduya dönüştüren acımasızlığıydı.

Kelimeleriyle bir ömrü yöneten şair, bir gün kendini dedikoduların, iftiraların içinde buldu. Bu onun için dayanılmazdı.

D'Anthès ile yaşadığı düello aslında uzun süren bir gururun ve kırgınlığın son noktasıydı. Puşkin için aşk mutlak bir şeydi — hayatın süsü değil, ta kendisi. O, aşkına leke sürülmesine izin veremezdi. Onun dilinde geriye tek bir savunma kalıyordu: düello.

Herkes bu felaketi durdurmaya çalıştı. Dostları, akrabaları, hatta çar. Ama ihtiras, gurur ve dönemin acımasız kuralları hepsinden güçlüydü. Her şey çok hızlı gelişti ve kimse onu durduramadı.

Sonrası — bir atış. Karla kaplı bir alan. Çılgılık, acı, düşüş... Ve artık ne romantizm, ne efsane; gerçek, kanlı bir ölüm. Puşkin'in hayatı için doktorlar, dostlar, ailesi savaştı. Ama o artık kayıp bir sestir. Dün herkesin tartıştığı, hayran olduğu ya da kıskandığı şair artık yoktu. Bir ulus, kendi dilini kaybetmiş gibiydi.

«Pushkin ve eşi, saray balosunda aynanın önünde» Nikolai Ulianov
Görsel açık kaynaklardan alınmıştır

Ve soru hâlâ havada asılı: Bir aşk, ölüme değer miydi? Aşk yaşatmalı, korumalı, umut vermeliydi. Ama Puşkin için aşk, onurla, sadakatle, çağın yazısız kurallarıyla örülmüştü. Kimi zaman “kendine sadık kalmak” ölümü göze almak demektir. O, kalmayı değil gitmeyi seçti.

Çar kurtaramadı, dostları kurtaramadı, doktorlar kurtaramadı. Onu yaşatmaya çalıştılar ama onun ölümü bambaşka bir şeyi kanıtladı: kelimenin gücünü. Puşkin’in ölümü haklılığı değil, sözcüğün ağırlığını doğruladı.

Ve belki de asıl ders budur: Ölüm, hayatın sonu değildir. Asıl ölüm, sevgisiz kalmaktır. Aşk, kalpte kurşun olmamalı; aşk, kalpteki sıcaklık olmalı.

«Pushkin'in Dantes ile düellosu» Aleksei Naumov
Görsel açık kaynaklardan alınmıştır

AYNA: KENDİNE BAKIŞ

Ayna hiçbir zaman yalan söylemez. Bizi, tam da olduğumuz an nasılsak öyle geri döndürür: yorgun ya da ilham dolu, genç ya da zamana dokunmuş. Ne fazlasını katar, ne de eksiltir. Belki de bu yüzden aynada uzun süre kalmaktan kaçırız.

Uzun bir bakış ürkütür. Çünkü orada yalnızca kırışıklıkları ya da yorgunluğu değil, kendimizi görürüz. Ayna roller tanımaz, maskeleri bilmez. Ona ne yaparsan yap — severken, gizlerken, acı çekerken — hep aynı cevabı verir: “Sensin.”

Antik çağlarda ayna yalnızca bir eşya değil, iki dünya arasındaki sınır sayılırdı. Eski Yunan’da rahipler aynayı suya bırakırdı: Yansıma netse kişi sağlıklı, dağılmışsa hasta ya da ölmek üzere kabul edilirdi. Slav kültüründe yeni doğanlara uzun süre aynaya bakmaları yasaktı; çünkü ruhlarının henüz çok narin olduğu, yansımada kalabileceği söylenirdi.

Bizde de bir evde cenaze olduğunda aynaların üzeri örtülürdü. İnanç şuydu: ruh, aynada takılı kalabilir, yoluna devam edemez. 19. yüzyılda Avrupalı genç kızlar, ellerinde mumla aynaya bakar, gelecekteki eşlerini görmeye çalışırlardı. Bugün bile loş bir odada aynaya uzun uzun bakınca insan ürperir; sanki gördüğün sen değil, başkasıdır.

Ayna bize daima aynı şeyi hatırlatır: bu yalnızca bir görüntü değil, bir karşılaşmadır. Bir diyalog. Oradan kaçabilirsin, gözlerini kaçırabilirsin ama ayna hep susarak bir şey söyler: “Gerçeği göze alabilir misin?”

Biz hızla geçen görüntülere alıştık. Ama aynanın sessizliği aslında bize yazılmış bir mektup gibidir. İçinde her şey vardır: yorgunluk, arzu, dürüstlük ve çoğu zaman söyleyemediğimiz çıplak gerçekler. Ayna konuşmaz; ama suskunluğunda daima hakikat vardır.

Ayna yalnızca yansıma değildir. Bir buluşmadır. Ve mesele, o bakışı kaldırıp kaldıramadığında gizlidir: Gördüğün yüz gerçekten senin mi?

«Svetlana at fortune» Karl Brullov
Görsel açık kaynaklardan alınmıştır

FAŞİZM: SESE DÖNÜŞEN ÇIĞLIK

Faşizm hiçbir zaman aniden ortaya çıkmaz. Sessizlikten, korkudan, umutsuzluktan doğar. İnsanların kaostan yorulup basit cevaplar aradığı yerde filizlenir. Adalet umudunun yerini güç arzusu aldığı anda, faşizm ses bulur.

1920'lerin Almanyası bunun için kusursuz bir zemindi. Versay Antlaşması'yla aşağılanmış, işsizlik ve enflasyonla boğuşan bir ülke... İnsanlar suçlayacak birini arıyor, bir kurtarıcıya inanmak istiyordu. Ve o an sahneye Hitler çıktı.

Adolf Hitler

Hitler ne "talihsiz bir kaybedendi" ne de rastlantıyla yükseldi. O, kitleleri yönetmeyi bilen acımasız bir adamdı. Gücü sesindeydi. Konuşmaya neredeyse fısıltıyla başlar, sonra giderek yükseltirdi: daha sert, daha hızlı, daha keskin... Her kelime bir çığlığa dönüşür, o çığlık bir marş, o marş ise durdurulamaz bir yürüyüşe. Kalabalıklar haykırdıkça kendilerini "büyük bir şeyin" parçası sandı. Bu büyüklük nefret üzerine kurulmuş olsa bile.

Hitler'in tehlikesi fikrinin sadeliğindeydi: "Mükemmel bir Almanya." Saf, güçlü, yenilmez... Ama bu hayal için suçlu bulunmalıydı. Ve suçlular "ötekilerdi": Yahudiler, komünistler, yabancılar. Düşman gösterildiğinde nefret, inançtan daha güçlü bir bağ kurdu.

Faşizm hep aynı temele yaslanır: korkuyu nefrete dönüştürmeye. İnsan korktuğunda suçlu arar. Hitler'in ustalığı, bu korkuyu silaha çevirmektir. Güç, disiplin, lider kültü... Ve bunların hepsi kan üzerine inşa edildi. Toplama kampları, ırk yasaları, milyonlarca ölü. "Temizlik" dedikleri yok etmektir. "Düzen" dedikleri kitlesel cinayet.

Ama o, diktatörlerin daima kaybettiği yerde kaybetti: insanda. İnsanlıktan arındırılmış bir imparatorluk hayali çöktü. Nefretle kurulan her şey gibi onun savaşı da Almanya için felakete dönüştü. Onun zafer hayali, en büyük utanç oldu.

Ve asıl korkutucu olan, sadece Hitler'in kendisi değildi. Asıl korkutucu olan milyonlardı: alkışlayanlar, susanlar, gözlerini kapatanlar. Faşizm yalnızca liderin sesiyle değil, kalabalığın sessizliğiyle ayakta kaldı.

Hitler bir mit değildi, bir insandı. Ve işte bu yüzden tehlikeliydi: çünkü insan hatalarıyla, hırsıyla, öfkesiyle tanıdıktı. Gücü, olağanüstülüğünden değil, sıradanlığından doğdu.

Faşizm geçmişin sayfalarında kalmadı. O hâlâ yaşıyor. Nerede ki sessizlik hâkimse, nerede ki basit cevaplara duyulan açlık büyüyorsa, orada yeniden filizleniyor. Faşizm her zaman şık bir kostümle gelir: süslü kelimelerle, vaat edilen büyüklüklerle. Güler, ikna eder, haykırır. Ve kitle, aklını kaybeder.

Ders çok açıktır: Faşizm Hitler'le başlamadı. O, her birimizin içindeki küçük ödünlerle başlar. Bir yalana sessiz kaldığımızda, bir adaletsizliği görmezden geldiğimizde, yanlış bir şeye alkış tuttuğumuzda... İşte orada filizlenir.

Ama karanlıktan sonra mutlaka ışık vardır. Yeter ki biz o ışığı terk etmeyelim.

KARANLIKTAN SONRA – IŞIK

Karanlık her zaman sonsuzmuş gibi gelir. Üzerimize çöktüğünde, onun bir sonu olduğuna inanmak zorlaşır. Kendi düşüncelerimizin içinde kaybolur, zamanı unuttur ve bunun hep böyle süreceğini sanırız.

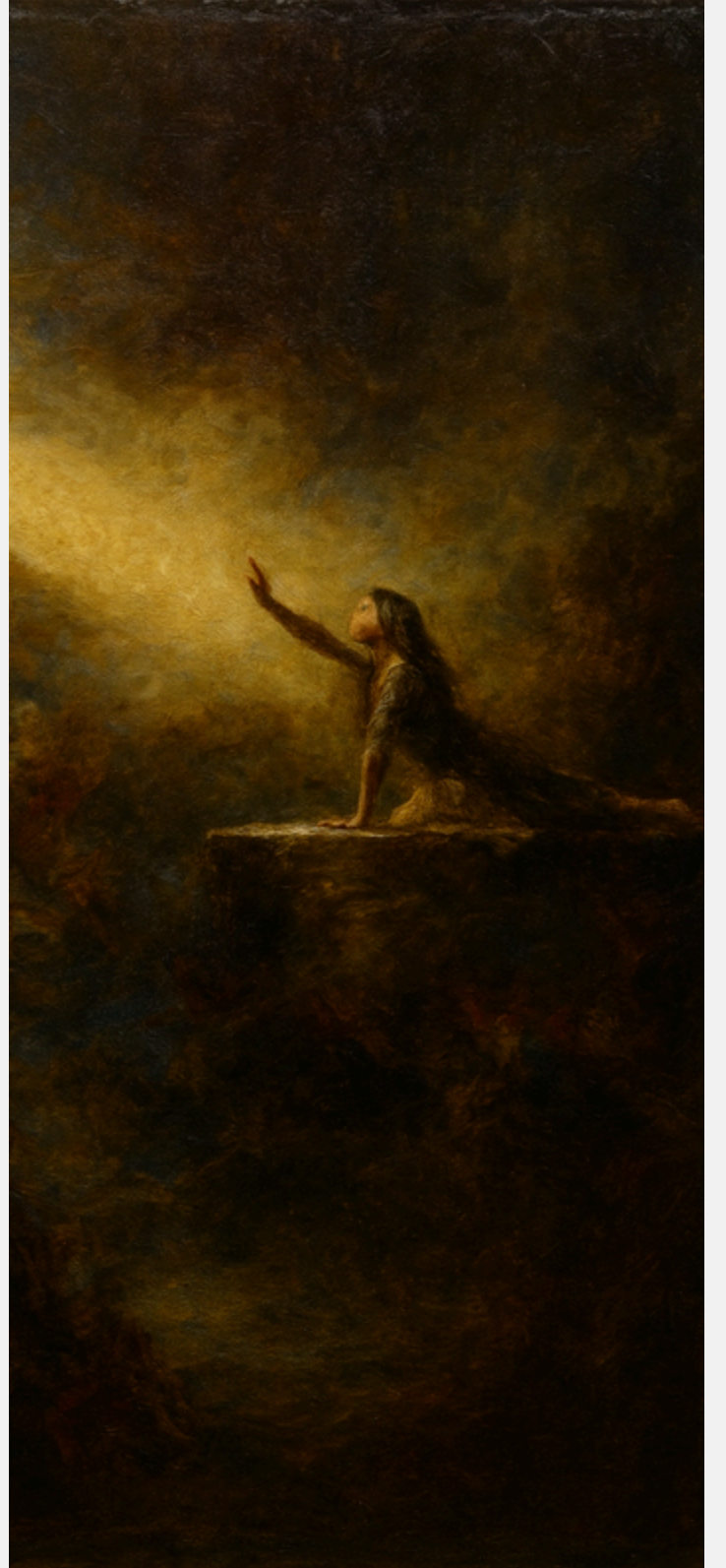
Ama karanlık aldattıcıdır. Sonsuz değil, yalnızca bir duraktır. Bir nefes, bir ara, bir bekleyiştir. Her günün içinde gizli bir ışık vardır, görünmese bile.

Tarih bize en karanlık dönemleri gösterdi: savaşları, diktatörlükleri, geleceğin imkânsız görüldüğü yılları... Ama yine de ışık sızmayı başardı. Eve yazılan mektuplarda, gizlice çizilmiş resimlerde, fısıltıyla söylenen şarkılarda... O küçük ışık, hayatta kalmaya yetti.

Işık — her zaman güneş değildir. Bazen karanlıkta uzanan bir eldir. Bazen tek bir kelime: “Buradayım.” Bazen sadece bir fısıltı. Ve bu kadarı bile gecenin sonsuz olmadığını anlamamıza yeter.

Biz karanlıktan korkarız, çünkü unuturuz: ışık her zaman geri döner. Bu kanıtlanması gerekmeyen bir gerçektir. Doğada sonsuz gece yoktur. Kışın en uzun gecelerinde bile, sonunda güneş doğar.

Hayatımızda da böyledir. Ne kadar uzun olursa olsun, her tünelin bir çıkışı vardır. Ne kadar zor olursa olsun, her yolun bir sonu vardır. Belki beklediğimiz gibi değil, istediğimiz yerde değil... ama vardır.

A painting of a hand reaching towards a bright light source. The hand is in the lower left, with fingers extended. A bright, glowing light source is in the upper right, casting a warm, golden glow across the scene. The background is dark and textured.

Ve işte umut tam da buradadır: Işığı aramamıza gerek yok. Yeter ki yürümeye devam edelim.

Elinde tuttuğun dergi aceleyle doğmadı. Sohbetlerin içinde, kuşkuların arasında, sessiz anlarda şekillendi. Buradaki her sayfa bir “cevap” değil, bir soru sorma denemesi.

Çoğu zaman en önemli olanı paylaşmayız. Günlük telaşların, alışkanlıkların, gürültünün ardına saklarız. Oysa ben istedim ki bu metinler bir mektup gibi olsun: beklenmedik anda açılan bir perde, birden duyulan gerçek bir ses. Maskesiz, çıplak, sahici.

Bu sayıda hem ışık var hem karanlık. Acı, yalnızlık, hatıra ve elbette umut... Çünkü her insana dair konuşma, sonunda aynı yere çıkar: biz daima umudu ararız.

Bu dergi — “nasıl yaşamalı” diye reçeteler veren bir kitap değil. Doğru sayılan cevapların değil, bizim hayatımızın izlerini taşıyor. Attığımız adımların, söylediğimiz sözlerin, baktığımız aynaların... Cesaret edip içine bakabildiklerimizin.

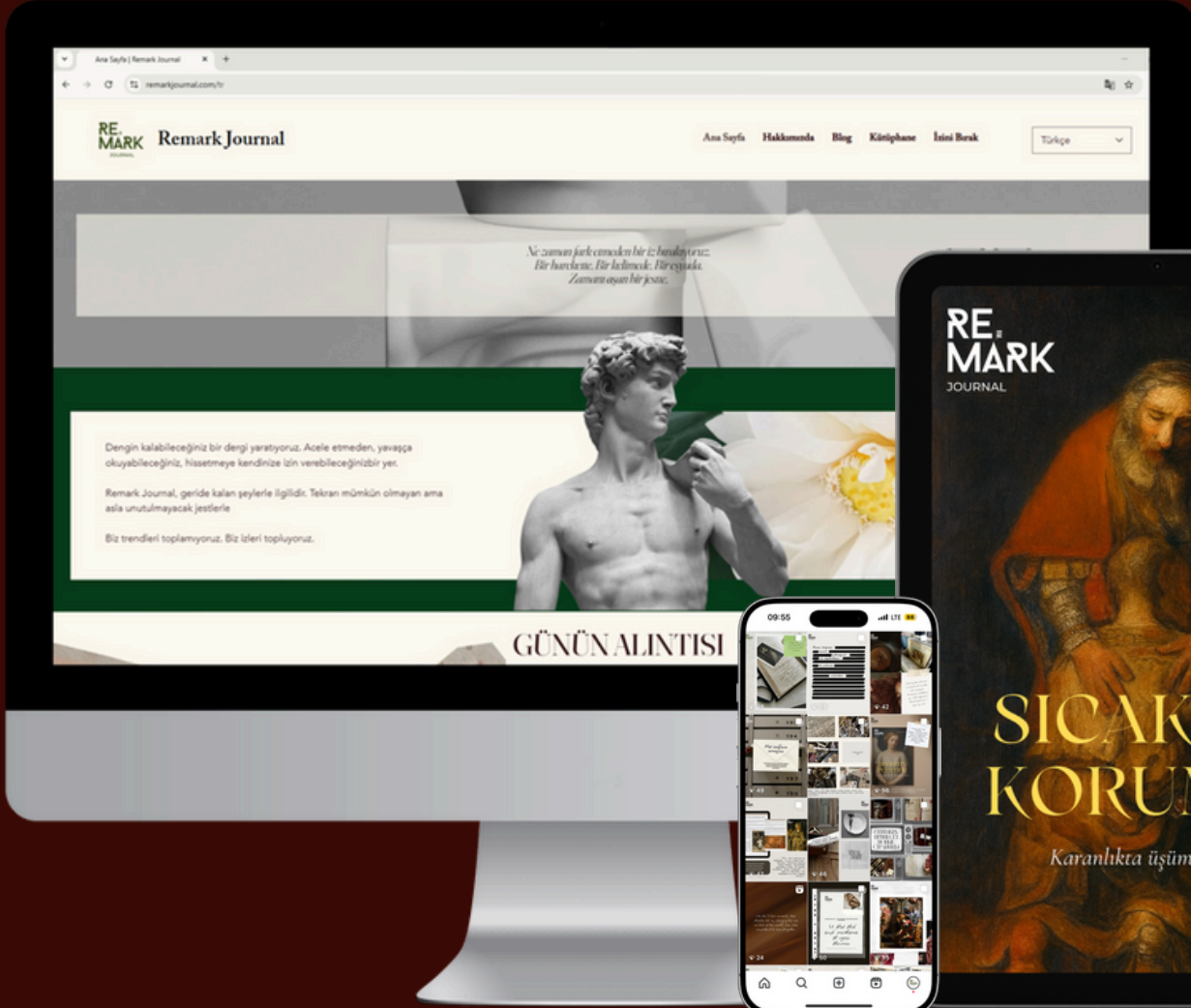
Ben inanıyorum ki burada yazılı tek bir cümle bile senin içini titretebilirse, işte o zaman bu sayfaların bir anlamı olacak.

Açtığın için teşekkür ederim.

Remark Journal

Bu sayıda yer alan bazı illüstrasyonlar, Remark Journal editörlüğü eşliğinde yapay zekâ iş birliğiyle üretilmiştir. Bu sayıda yer alan bazı illüstrasyonlar, dergimizin yazarları tarafından çizildi. Ayrıca kullanılan kimi görseller açık kaynaklardan ve klasik sanat arşivlerinden alınmıştır.

EĞER DEVAMINI İSTERSEN...

REMARKJOURNAL@GMAIL.COM

RE_{RM.}
MARK

JOURNAL